

ADVIESNOTA voor burgemeester en wethouders

Openbare besluitenlijst

Zaaknummer: 12718-2024

Medewerker	:	Dafne Ruijter
Team	:	Ruimte & Samenleving
Datum	:	19 maart 2024
Portefeuillehouder	:	Wethouder H. Olthof

<p>BIJLAGEN:</p> <p>☒ Plan van aanpak schone en drinkbare ijssel: zaak-14556-2024;</p> <p>☒ IJsselmanifest van september 2021: zaak-14556-2024;</p> <p>☒ Kader Richtlijn Water zaak-14556-2024;</p> <p>☒ Eindrapportage Schone zaak-14556-2024 Rivieren</p>
<p>AFSTEMMING MET</p> <p>☒ anders, nl. Team MO</p> <p>☒ Openbaar</p>
<p>ONDERWERP</p> <p>Schone en drinkbare IJssel</p>

BESLUIT burgemeester en wethouders

1. Kennisnemen van het Manifest Schone en drinkbare IJssel en het plan van aanpak Schone IJssel;
2. De doelstellingen en activiteiten binnen ons bereik op te nemen in het nog op te stellen uitvoeringsprogramma Zwerfafval 2025-2030;
3. De jaarlijkse bijdrage van € 3630,- voor de aansturing en uitvoering van het gehele plan van aanpak door IVN, te dekken uit het afvalbudget.

SAMENVATTING

Het burgerinitiatief Schone en Drinkbare IJssel wil vervuiling van de IJssel verhelpen en voorkomen. De ambitie Plasticvrije IJssel in 2030 en Drinkbare IJssel in 2051 bouwen voort op het Manifest 'De IJssel drinkbaar in 30 jaar' en de kwaliteitseisen uit de Kader Richtlijn Water voor 2027. Deelname aan dit initiatief draagt bij aan de ambitie om zwerfafval, waaronder micro- en nanoplastics, terug te dringen. Tevens vormt het kans voor veilig en schone recreatie rond de IJssel.

INLEIDING

De IJssel, vaak geprezen als de mooiste rivier van Nederland, is een 127 km lange zijtak van de Rijn die door Gelderland en Overijssel stroomt. Historisch gezien speelde de IJssel een cruciale rol als handelsroute, waarbij de steden langs deze rivier lid waren van de Hanze, een middeleeuws samenwerkingsverband van handelaren en steden.

De IJssel kent echter verschillende maten van vervuiling gedurende de jaren. De rivier begint bij Westervoort, waar hij zich afsplitst van de Rijn. In de vroege middeleeuwen was de vervuiling minimaal vanwege de beperkte industriële activiteiten, en werd de rivier voornamelijk gebruikt voor transport en visserij. In de 19e en 20e eeuw nam de vervuiling toe door de opkomst van industrie en landbouw. Fabrieken lozen afvalwater en chemicaliën in de rivier, terwijl landbouwbedrijven bijdragen aan de vervuiling met meststoffen en pesticiden. Dit leidde tot een verslechtering van de waterkwaliteit en een afname van de biodiversiteit. In de afgelopen decennia zijn er inspanningen geleverd om de vervuiling te verminderen. Wet- en regelgeving, zoals de Europese Kaderrichtlijn Water, hebben geleid tot strengere controles en verbeterde zuiveringsinstallaties. Hierdoor is de waterkwaliteit verbeterd, hoewel er nog steeds uitdagingen zijn, zoals zwerfafval (plastic) en medicijnresten. Plastic zwerfafval is de grootste bron van microplastics in het milieu en vormt daarmee ook een bedreiging voor onze gezondheid.

Door de zuivering van huishoudelijk en bedrijfsafvalwater in rioolwaterzuiveringsinstallaties is de kwaliteit van het water in de rivier wel verbeterd, maar er wordt nog niet voldaan aan alle kwaliteitseisen uit de Kaderrichtlijn Water, die in 2027 bereikt moeten zijn. De IJssel is dan ook nog niet schoon genoeg om uit te drinken. Het burgerinitiatief Schone IJssel combineert de ambities Plasticvrije IJssel 2030 en Drinkbare IJssel 2050, en streeft naar het verhelpen en voorkomen van vervuiling in de IJssel. Voor dit initiatief is door de gemeente Olst-Wijhe steun uitgesproken tijdens [de Schone IJssel-conferentie](#) op 8 december.

Het initiatief stelt ambities voor in een meerjarig plan (2024-2026) waarbij diverse partners verantwoordelijkheden dragen. Zo hebben provincies een verantwoordelijkheid voor schoon (drink-)water, bodem- en natuurbescherming, de gemeenten voor het beheer van de openbare ruimte en waterschappen en Rijkswaterstaat voor beheer van dijken, rivieren en watergangen. Bovendien kunnen alle overheden in het kader van vergunningverlening, handhaving en bij aanbestedingen, diverse maatregelen doorvoeren, die zwerfafval voorkomen. Naast overheden zijn er ook grondbezitters langs de rivieren die medeverantwoordelijkheid dragen voor het beheer van hun bodem en grondwater.

BEOOGD RESULTAAT

Het uitspreken van steun voor de ambitie Plasticvrije IJssel in 2030 en Drinkbare IJssel in 2051 en het vastleggen van doelen en ambities voor onze gemeente. We definiëren een aantal doelen uit het plan van aanpak, die in 2026 bereikt dienen te worden, waar wij een hoofdrol hebben. Eind 2026:

- Is het streven naar een schone en drinkbare IJssel in beleid opgenomen;
- Is preventie van zwerfafval als aandachtspunt opgenomen in relevante beleidsterreinen (evenementen, openbare ruimte, wegen, bouw- en woningtoezicht, rioolbeheer, vergunningverlening en handhaving, NME en communicatie) bij zowel gemeente als OD;
- Hebben wij in onze rol als gebiedsbeheerder langs de IJssel een effectieve aanpak ontwikkeld, waardoor het zwerfafval bij recreatie locaties, kades en ander openbaar gebied langs het water met minimaal 50% is teruggedrongen;
- Zijn maatregelen tegen zwerfafval opgenomen in nieuwe (omgevings-)vergunningen bijvoorbeeld bouwvergunningen;
- Worden bij aanbestedingen voor weg- en (water)bouwwerkzaamheden voorschriften tegen verspreiding van zwerfafval van de bouwplaats opgenomen;
- Weten volwassenen, die rond de IJssel wonen, werken of hun vrije tijd besteden wat er van hen verwacht wordt om bij te dragen aan een Schone en Drinkbare IJssel.

KADER

Het Manifest "De IJssel drinkbaar in 30 jaar" is in 2021 door meer dan 400 mensen ondertekend, waaronder bestuurders van 8 gemeenten langs de IJssel. De ambitie van een Drinkbare IJssel in 2051 wordt gesteund door de Stuurgroep IJssel en de Taakgroep IJssel waarin wij zitting hebben.

Bij de conferentie Schone IJssel op 8 december 2022 is door wethouder Olthof steun uitgesproken om te streven naar een Plasticvrije IJssel in 2030 en dit door een gezamenlijke aanpak te willen bereiken. Bij

evenement Afzakken op de IJssel op 22 en 23 september 2023 is dit nogmaals bevestigd door wethouder Blind. In de daaropvolgende vergadering van de Taakgroep IJssel van de VNR op 12 oktober 2023 is door de wethouders besproken dat een Schone IJssel een tastbare stap is in de richting van een Drinkbare IJssel.

ARGUMENTEN

Zwerfafval is een belasting voor mens en natuur. Als de verspreiding van zwerfafval niet wordt aangepakt, leidt dit tot schade voor natuur en landbouw langs de rivier. Ook worden de economische effecten steeds meer zichtbaar doordat grond en maaisel en ander organisch materiaal uit de oevers en uiterwaarden niet meer hoogwaardig kan worden hergebruikt zonder dit schoon te maken. Het plastic afval valt bovendien steeds verder uiteen in kleinere deeltjes tot microplastics en nanoplastics. Deze worden opgenomen in de natuurlijke kringlopen en komen terecht in de voedselketen en drinkwater. Plastic zwerfafval, dat de grootste bron is voor microplastics in het milieu is daarmee ook een bedreiging voor onze gezondheid.

Aan het begin van 2020 is er een onderzoek uitgevoerd naar de hoeveelheid en samenstelling van het aanspoelend zwerfafval langs de IJssel door burgeronderzoekers (citizen science). In het najaar van 2023 is door Schone Rivieren het rapport "Plasticsoep in de Nederlandse rivieren" gepubliceerd. Uit 5 jaar onderzoek blijkt dat de plasticsoep al in de rivieren begint en bovendien blijft een groot deel van het rivierafval voor lange tijd in de oevers achter. De negatieve effecten van (vooral plastic) zwerfafval in rivieren treden vooral dichtbij in onze directe omgeving op. Een actieve en structurele bronaanpak is noodzakelijk en urgent, aldus de resultaten van het onderzoek.

Zo is door vrijwilligers bij het onderzoek langs de IJssel een bron van nurdle vervuiling ontdekt en samen met hen het veroorzakende bedrijf aangesproken. Naar aanleiding hiervan heeft het bedrijf direct ingrijpende maatregelen genomen om het terug te dringen. Bijdrage aan een overkoepelend plan. Hoe meer organisaties langs de IJssel meedoen, hoe meer effect het heeft. Naast een financiële bijdrage vraagt het initiatief deelname vanuit de gemeente binnen de verschillende bouwstenen: beleid en structuur voor samenwerking, bewustwording en educatie, onderzoek en data-analyse (geen actieve rol) en bronaanpak en gedragsverandering.

DRAAGVLAK

Vele burgers maken zich zorgen over de toenemende hoeveelheid plastic zwerfafval in hun omgeving en willen hiervoor in actie komen, onder meer door regelmatig zwerfafval op te ruimen. Vanuit deze betrokkenheid is het burgerinitiatief Schone IJssel ontstaan. Tevens is er een actie [Drinkable Rivers](#), gestart door Li An Phoa. Van 7 tot 18 juni 2021 heeft zij langs de hele IJssel gelopen, van Westervoort tot het IJsselmeer, en ging ze in gesprek met bewoners, schoolklassen, vissers, boeren en burgemeesters over haar droom. Sindsdien is er een kerngroep Drinkbare IJssel ontstaan waarin twintig organisaties meedenken en samenwerken om het uitdagende vergezicht van Li An te realiseren in het IJsselstroomgebied. Tevens kent onze eigen gemeente ook enthousiastelingen, tijdens een bijeenkomst van vrijwillige zwerfafvalrapers op 15 mei 2024 kreeg de ambitie voor de Schone en Drinkbare IJssel veel steun. Het lokale bedrijf Van Remmen steunt ook het initiatief en heeft in het verleden bijgedragen aan een schoonmaakactie gericht op de IJssel.

DUURZAAMHEID

Zwerfafval is een belasting voor mens en natuur. Als de verspreiding van zwerfafval niet wordt aangepakt, leidt dit tot schade voor natuur en landbouw langs de rivier. Ook worden de economische effecten steeds meer zichtbaar. Grond en maaisel en ander organisch materiaal uit de oevers en uiterwaarden kan niet meer hoogwaardig worden hergebruikt zonder dit schoon te maken.

Ook nodigt een schone omgeving uit tot recreatie langs de IJssel, wat waardevol is voor onze horeca- en recreatiebedrijven. Ook nu al wordt gebruik gemaakt van de IJssel als centrale verbinder, zoals bij de IJsseltheaterfietstocht. Deze functie van de IJssel is niet alleen heel waardevol, maar verdient het ook om schoon en aantrekkelijk gehouden te worden.

RISICO'S (financieel/juridisch)

Het voorstel voor de dekking is hoger dan de geraamde kosten. De bijdragen van een aantal overheden zijn onzeker. Daarom is een marge in het budget opgebouwd. Indien niet de benodigde dekking wordt verkregen zal in onderling overleg besproken worden welke activiteiten niet uitgevoerd worden. De

activiteiten zullen worden uitgevoerd door het kernteam van Schone IJssel met inzet van derden, zoals in het activiteitenplan is aangegeven. IVN Natuureducatie is penvoerder.

FINANCIËLE CONSEQUENTIES

De gevraagde bijdrage van de gemeente Olst-Wijhe is € 3630,- (incl. BTW) voor 2024. Voor 2025 en 2026 wordt een vergelijkbaar budget voorzien om voortgang in de activiteiten te borgen. De betrokken overheden worden gevraagd om voor deze jaren een vergelijkbare bijdrage als voor 2024 te reserveren.

De financiële bijdrage financieren we vanuit de bijdrage die wij ontvangen vanuit Uitgebreide Producent Verantwoordelijkheid (UPV) in het kader van de SUP Richtlijn (verpakkend bedrijfsleven) die bepaalt dat producenten van wegwerpplastic vanaf 1 januari 2023 meebetalen aan het opruimen en verwerken van het wegwerpplastic in het zwerfafval. Dit budget (€ 16.380) is in mei 2024 ontvangen. De bijdrage aan Schone en Drinkbare IJssel is vanuit dit budget betaald (WBS U6.721.01.01). Ook toekomstige bijdragen worden vanuit dit budget gedekt en is daarin al opgenomen.

De verdeling van het budget voor de activiteiten wordt opgenomen in het uitvoeringsprogramma Zwerfafval 2025-2030. De dekking voor het uitvoeringsprogramma Zwerfafval is opgenomen in de afvalstoffenheffing.

AANPAK/UITVOERING

Ieder partner heeft een taak binnen de samenwerking om de ambities en doelstelling te behalen. Deze taken worden vormgegeven uit de volgende bouwstenen:

1. Beleid en structuur voor samenwerking
2. Bewustwording en educatie
3. Onderzoek en data-analyse
4. Bronaanpak en gedragsverandering

Van de gemeente Olst-Wijhe wordt het volgende per bouwsteen verwacht:

1. Beleid en structuur voor samenwerking
 - In 2024 vindt 2 keer een overleg plaats met een ambtelijk contactpersoon van de betrokken organisaties over de invulling van het programma, voortgang en bereikte resultaten. Begin 2025 zal hier een terugkoppeling over plaatsvinden.
 - Er is een bestuurlijk overleg waar wethouder Olthof een uitnodiging voor ontvangt.
2. Bewustwording en educatie
 - Bijdragen aan de ontwikkeling van het toolkit zwerfafval educatie basisonderwijs. Hier kunnen we mogelijk een rol zien voor Info centrum Den Nul in combinatie met het IVN.
 - Toepassen Handboek opruimacties. Eind 2023 is dit handboek met communicatie toolkit samengesteld. In 2024 zullen de gemeenten, tijdens een pilot fase, in twee opruimronden worden ondersteund bij de toepassing. Deze ondersteuning helpt bij een goede implementatie en geeft de mogelijkheid om het handboek beter toepasbaar te maken waar nodig.
3. Onderzoek en data-analyse
 - Eind 2024 deelnemen aan een sessie waarin verzamelde data wordt geanalyseerd
4. Bronaanpak en gedragsverandering
 - Ontwikkelde bronaanpak RWS toepassen.
 - In overleg met RWS en vrijwilligers aanwijzen van 3 hotspots langs de IJssel, te weten de wandelroute ten noorden van de Loswal, de visplek vanaf de rotonde (zuid) Wijhe, de visplek vanaf Olst (noord).
 - De aanpak bestaat uit 1) het verder in kaart brengen van de hoeveelheid en soort afval en recreatie. 2) in samenwerking met RWS informatie geven op locatie en de mogelijkheid om het afval van de plek mee terug te nemen en weg te gooien. 3) in overleg met HSV/Hengelsport Oost Nederland om extra aandacht te besteden aan de visplekken. 4) handhaving vragen in het hoogseizoen frequenter de locaties te controleren in overleg met RWS

COMMUNICATIE

Dinsdag 26 november is er een ambtelijk overleg m.b.t. de Schone IJssel. Hier wordt de laatste stand van zaken van de aanpak besproken. N.a.v. dit overleg wordt een bericht voor de huis- aan- huis gemaakt waar ook het besluit van het college in op wordt genomen. Op die manier communiceren we met correcte, recente informatie en het collegebesluit in één artikel.